

Bergensbanevisen

Elin Prøysen

Begrepet ”rallarviser” omfatter flere typer viser. Fellesnevneren er at de ble sunget av den yrkesgruppen som kaltes ”rallar” og som arbeidet med jernbane- og veianlegg. De sang rytmiske sanger når arbeidet skulle gjøres i takt, de sang viser om forholdene ved de ulike anleggene og de sang kjørlighetssanger på fritida. Navnet ”rallar” er opprinnelig svensk og oppsto rundt 1850. Her i landet brukte rallarne like gjerne ordet ”slusk” om seg selv.

Rallarne dro fra anlegg til anlegg, for de måtte dit det var arbeid å få. Slik var det også med Ferdinand Iversen (1873-1943). Som tjuetåring dro han til Sverige, og etter å ha arbeidet noen år der, kom han tilbake til Norge. Her arbeidet han ved Bergensbanen og på flere andre anlegg. Blant annet var han med på Hydro-utbygginga. Han giftet seg med ei anleggskokke, og de var sammen på anlegg. Men etter at de fikk barn, slo de seg ned på Rjukan. Han endte livet på en tragisk måte da han gikk på ei tysk landmine.

Ferdinand Iversen hadde tatt artium, og kunne slått inn på en helt annen yrkesvei. Men mens han brukte kroppen i arbeidet, brukte han hodet til å skrive viser om rallarlivet. Visene kom på trykk i aviser og blader, og han trykte også opp viser selv og dro rundt og solgte dem. En av de mest kjente visene hans er ”Bergensbane-visa” fra 1908. Her skildrer han med stolthet hvordan rallarne temmer naturen og lager forbindelse mellom øst og vest. Visa skildrer også forskjellen mellom arbeiderne og de ”fine”, og det er ikke uten grunn vi sier at rallarvisene er i slekt med arbeidersangene. Teksten her er fra Hanna Lunds bok *Rallarviser* (1933).

Blandt villeste fjelle i ødeste trakt
en bane fra Bergen vi ferdig har lagt,
på skinnene ruller det lastede tog
hvor ulvene herjende jog.

Fra Vestland til Østland et ferdselens bånd
er knyttet av rallarens kraftige hånd.
Men lønnen var liten som staten oss gav,
ja ofte en kranseløs grav.

Her reistes et verk i den evige sne
som fremtidens slekter med stolthet kan se.
Her trossedes farer med skjemt og med sang
til feiselens lystige klang.

I Grotrust barakke ved høifjellets topp
jeg stemmer min harpe i kveldsstunden op
og synger om banen som ferdig vi fikk
tross snestormens jevne musikk.

Jeg sitter og lytter til uværets gru,
det er som om ruten vil springe itu.
Men rallarens liv er med stormene vant,
han har det litt verre iblandt.

Det knaker i brakken som løftes den vil,
skjønt boltene binder i fjellet den til.
Men brakka den står der i dag som igår,
som rallaren år efter år.

Jeg minnes i vår da på fjellet vi kom:
Provianten var opbrukt og kassen var tom.
Vi opsøkte chefen og spurte om knog
og straks han i arbeid oss tog.

Vi ganger til knoget, tunnelen den står
som da vi forlot den det forrige år.
I sjakten vi skråmer i bunn ogi tak
og snart lyder salvenes brak.

I storm som i stille vi hugger på rad,
og uken den ganger så munter og glad.
Når savnet av flickor gjør rallaren stur,
så drar han til byen en tur.

Vi driver tunnelen med gladeste sang
og skuddene smeller den sommer så lang.
Her er ei forandring, ti livet oss bød
en kamp for det daglige brød.

Vår mat den er kraftig, men simpel for dem
som dovner sitt liv i det gullfylte hjem,
men smake den gjør, ti vår kokka hun er
lik snusen vi alle har kjær.

Nu har jeg besjunget en rallares ferd.
Ei prest er han blevet, ei heller en lærd,
men midt i vårt samfund med heder han står,
en heder som mengden ei når.

Nu kjører man stolt på arbeidernes verk,
for flotte kupéer en jernhest så sterk,
men midt i begeistringens glimmer og prakt
man glemmer hvem banen har lagt.

Og når den skal åpnes til krig og til fred
med herlige fester, ja kongen er med,
hvem tenker på ham som på anlegget gav
sin ungdom, sitt liv - for en grav.

Nu vil jeg avslutte min vise i hast
mens ploegen ved Finse i sne sitter fast.
Når linjen er åpen jeg byder farvel
til Noriges værharde fjell.

Hvis noen vil vita hvem sjungaren er,
så er det en kompis av rallarne her.
I fjell og tunneler jeg arbetat har,
men sist jeg på grusningen var.

(Opplysningene om Ferdinand Iversen har jeg fra Olav Solbergs artikkel: "*Blandt villeste fjelle...*" *rallarvisediktaren Ferdinand Iversen*, Sumlen 1984).